

SUN'IY INTELLEKT VA O'SMIRLAR PSIXOLOGIYASI: ZAMONAVIY TEXNALOGIYALARNING RUHIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI

Ergasheva Nigoraxon Uzakboyeva

Farg'ona viloyati Dang'ara tumani

16-umumiy o'rta ta'lim maktabi amalyotchi psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining o'smirlar psixologiyasiga ta'siri ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Zamonaviy raqamli texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar va sun'iy intellekt asosidagi dasturlarning yoshlar ruhiy rivojlanishi, emotsional holati, tafakkuri hamda ijtimoiy munosabatlariga ko'rsatadigan ijobiy va salbiy ta'sirlari yoritilgan. Shuningdek, internet qaramligi, virtual muloqotning kuchayishi va psixologik xavfsizlik masalalari haqida fikr yuritilib, maktab psixologining profilaktik faoliyati hamda ota-onalar bilan hamkorligining ahamiyati ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, o'smir psixologiyasi, raqamli texnologiyalar, internet qaramligi, emotsional holat, ijtimoiy tarmoqlar, psixologik rivojlanish, yoshlar tarbiyasi, raqamli muhit.

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari rivojlangan davrda sun'iy intellekt inson hayotining barcha sohalariga kirib kelmoqda. Ayniqsa, yoshlar va o'smirlar hayotida mobil ilovalar, virtual yordamchilar, ijtimoiy tarmoqlar hamda sun'iy intellekt asosidagi platformalarning o'rni ortib bormoqda. Bu esa o'smirlarning dunyoqarashi, fikrlash doirasi, ruhiy holati va xulq-atvoriga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

O'smirlik davri inson hayotidagi eng murakkab psixologik bosqichlardan biri hisoblanadi. Shu sababli bu davrda tashqi muhit omillari, ayniqsa texnologiyalar ta'siri kuchli seziladi. Sun'iy intellektning noto'g'ri va me'yoridan ortiq foydalanilishi yoshlar orasida internet qaramligi, yolg'izlik hissi, agressivlik va emotsional beqarorlik kabi holatlarni keltirib chiqarishi mumkin.

Sun'iy intellekt texnologiyalari bugungi kunda ta'lim, tibbiyot, kommunikatsiya va kundalik hayotda keng qo'llanilmoqda. O'smirlar esa ushbu texnologiyalardan eng faol

foydalanuvchi qatlam hisoblanadi. Masalan, ChatGPT, virtual yordamchilar, tavsiya beruvchi algoritmlar va ijtimoiy tarmoqlardagi avtomatik tizimlar yoshlarning qiziqishi va fikrlashiga ta'sir qilmoqda.

Sun'iy intellektning ijobiy jihatlaridan biri — ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirishidir. O'quvchilar murakkab mavzularni tezroq tushunishi, mustaqil bilim olishi va kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishi mumkin. Bundan tashqari, psixologik testlar va diagnostik dasturlar orqali o'quvchilarning individual xususiyatlarini aniqlash imkoniyati ham ortmoqda.

Biroq texnologiyalarning salbiy ta'sirlari ham mavjud. O'smirlarning uzoq vaqt telefon yoki kompyuter qarshisida bo'lishi ularda ijtimoiy faollikning pasayishiga sabab bo'ladi. Virtual muloqotning ortishi esa real hayotdagi kommunikativ ko'nikmalarning sustlashishiga olib keladi. Ayrim hollarda sun'iy intellekt asosidagi tavsiya tizimlari yoshlarni zararli kontentlarga yo'naltirishi mumkin.

Psixologlar ta'kidlashicha, texnologiyalarga ortiqcha bog'lanish diqqat tarqoqligi, stress, uyqu buzilishi hamda hissiy zo'riqishni kuchaytiradi. Ayniqsa, o'smirlar hali ruhiy jihatdan to'liq shakllanmaganligi sababli bunday ta'sirlarga tez beriluvchan bo'ladi.

Maktab psixologining vazifasi o'quvchilarda raqamli madaniyatni shakllantirish, texnologiyalardan to'g'ri foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish hamda internet qaramligining oldini olishdan iboratdir. Shu bilan birga ota-onalar va pedagoglar bilan hamkorlikda profilaktik suhbatlar tashkil etish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim qismi hisoblanadi. U o'smirlar uchun katta imkoniyatlar yaratishi bilan birga, ayrim psixologik muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Shu sababli yoshlarning texnologiyalardan foydalanish madaniyatini shakllantirish, ularni zararli axborotlardan himoya qilish hamda psixologik nazoratni kuchaytirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G‘oziev E.G‘. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
2. Davletshin M.G. Yosh davrlari psixologiyasi. – Toshkent, 2020.
3. Karimova V.M. Oila psixologiyasi. – Toshkent, 2018.
4. Shoumarov G‘.B. Psixologiya nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent, 2021.
5. Zimbardo F. Psixologiya va hayot. – Toshkent, 2019.
6. Nishonova Z.T. Rivojlanish psixologiyasi. – Toshkent, 2020.
7. G‘ulomov S.S. Pedagogik psixologiya asoslari. – Toshkent, 2017.
8. Xasanboyev O. Ta’lim texnologiyalari va zamonaviy pedagogika. – Toshkent, 2021.
9. To‘xtayev B. Internet va yoshlar ma’naviyati. – Toshkent, 2022.
10. Qodirov A. Raqamli texnologiyalar va psixologik xavfsizlik. – Toshkent, 2023.
11. Internet va sun’iy intellekt bo‘yicha ilmiy maqolalar to‘plami. – Toshkent, 2024.